

Managementsamenvatting

Behorende bij de eindnotitie QuickScan Levendig Brabant (211295), Het PON & Telos

Opdracht

In het beleidskader 'Levendig Brabant' stelt de Provincie Noord-Brabant een beleidsmatige beweging voor richting een meer gebiedsgerichte en integrale aanpak van cultuur, erfgoed, sport en vrijetijdseconomie. De behoeften van Brabanders en de regio-specifieke kansen en kwaliteiten staan daarbij centraal. In de wijze waarop dit beleid wordt vormgegeven zijn nog de nodige keuzes te maken, die vragen om nader inzicht en verdieping en om een (feitelijke) kennisbasis voor het toekomstig beleid. Hiertoe heeft Het PON & Telos in de periode juni-december 2021 in opdracht van de Provincie een quickscan uitgevoerd. Doel van de scan was om een beter beeld te krijgen van de data en informatie die beschikbaar is voor de vier beleidsvelden. Daarbij stonden twee vragen centraal: *Wat weten we van de behoeften van Brabanders voor cultuur, erfgoed, sport en vrijetijdseconomie? En bestaan er – op basis van de beschikbare data en informatie - regionale verschillen in die behoeften?*

Duiding van de beleidsmatige beweging

- De richting voor een toekomstig beleid zoals opgenomen in de startnotitie 'Levendig Brabant' (bijlage Statenmededeling d.d. 18 mei 2021) wijzen op een mogelijke aanpassing van de beleidsinhoudelijke focus; naast het belang van een sterke infrastructuur en het versterken van topaanbod op het terrein van cultuur, erfgoed, sport en vrijetijdseconomie, wil de provincie inzetten op een versterking van de levendigheid in alle Brabantse regio's. Daarbij wil men aansluiten op de behoeften van Brabanders zelf. En op de in de diverse regio's aanwezige kansen en kwaliteiten als het gaat om cultuur, erfgoed, sport en vrijetijdseconomie. De voorgestelde beleidsmatige verbreding vraagt om een meervoudige manier van organiseren en sturen (sedimentatie). Bij gelijkblijvend budget voor de genoemde beleidsvelden impliceert de voorgestelde aanpak ook een andere inzet van middelen: minder vast, meer flexibel; minder generiek, meer regio-specifiek.

Opzet van de quickscan

- Een inventarisatie van maatschappelijke trends die van invloed zijn op cultuur, erfgoed, sport en vrijetijdseconomie: we hebben hierin beschikbare informatie geordend naar de vier beleidsvelden en onderscheid gemaakt tussen leef- en systeemwereld.
- Een inventarisatie van het huidige aanbod en bestaande infrastructuur: we hebben hierin beschikbare informatie geordend naar de vier beleidsvelden en onderscheid gemaakt tussen leef- en systeemwereld.
- Beknopte analyse van de financiële inzet van de provincie: categorisering naar de vier beleidsvelden, regio's en type inzet (naar welke categorie/discipline zijn de provinciale middelen vooral gegaan).
- Regionale verdieping op de bestaande Brabantse doelgroepsegmentatie Culturele Smaak

Opbrengsten van de quickscan

- Uit de quickscan komen de volgende algemene maatschappelijke trends en ontwikkelingen naar voren die van invloed zijn op de vier beleidsvelden:
 - Mensen hechten steeds meer waarde aan de maatschappelijke functie van cultuur, erfgoed, sport en recreatie;
 - Klassieke sociale verbanden staan onder druk (afnemend lidmaatschap van verenigingen) en nieuwe vormen van participatie nemen toe (zoals ongeorganiseerd sporten en cultuurbeoefening);
 - Toenemende sociale scheidslijnen zie je terug in het gebruik van het culturele aanbod (opleidingsniveau en inkomen) en sportdeelname (opleidingsniveau). Bij erfgoed zijn leeftijd en stedelijkheid bepalend voor de mate waarin erfgoed belangrijk wordt gevonden;
 - Er is sprake van een mismatch tussen vraag en aanbod in Brabant: slechts een klein deel van de Brabantse bevolking maakt gebruik van het culturele aanbod. De actieradius van Brabanders voor sport en recreatie is klein: Brabanders willen voorzieningen in de eigen gemeente, maar het gebruik ervan en de actieve draagkracht ervoor nemen af.
- Ten aanzien van het huidige aanbod en de bestaande infrastructuur constateren we dat de bestaande data zowel Brabantbreed als regionaal een beperkt beeld biedt. Op dit moment ontbreekt de informatie om per regio een compleet beeld te schetsen van het voorzieningenniveau en de financiële inzet.
- Wat betreft de behoeften van de Brabanders in hun rol als bezoeker, beoefenaar of ondersteuner merken we op dat dit alleen voor kunst-, cultuur- en erfgoedbezoek, -beoefening en -ondersteuning, inclusief algemene vrijetijdsbesteding van Brabanders voor de regio's inzichtelijk is. Het beeld van de behoeften van Brabanders in de diverse regio's voor wat betreft sport en brede vrijetijdsbesteding ontbreekt.
- De oorzaken hiervoor zijn divers: de benodigde data zijn niet op het juiste meetniveau (COROP-regio/gemeente) beschikbaar, er zijn geen openbaar toegankelijke (bron-)data op de gewenste thema's/indicatoren, en sommige data zijn niet actueel.

Een eerste blik op mensen in de regio vanuit cultuur

Vanwege de hoeveelheid en kwaliteit van de beschikbare data, is voor cultuur het meest complete en regionaal gespecificeerd beeld te schetsen. Vanuit de beschikbare Brabantse leefstijldata van acht cultuurtypen (doelgroepsegmentatie Culturele Smaak)¹ kunnen we de volgende conclusies trekken:

- 'Welvarende cultuursnuivers' vinden we vooral rondom de grote steden in Noordoost en Zuidoost Brabant;
- Het cultuurtype 'Hip & Happening' vind je vooral in de steden;
- In West-Brabant vinden we vooral de typen 'Gewoon gezellig', 'Massaal midden' en 'Voorzichtige ouderen';
- 'Betrokken vrijetijdsbenutters' bevinden zich verspreid meer richting de randen van Brabant: in het uiterste westen en noordoosten;
- Aan de rand van de provincie zien we vooral het type 'Rustig buitenleven'.

¹ Zie voor een uitgebreide beschrijving en uitleg van de acht cultuurtypen de publicatie: *Culturele Smaak van Brabant (2020)*.

Een eerste blik op huidige inzet van provinciale middelen in de regio

Een eerste grove analyse van de inzet van provinciale middelen in de periode 2016-2021 geeft het volgende beeld:

- De provincie zet financieel veruit het meest geld in op Brabantbrede subsidies voor cultuur, erfgoed, sport en vrijetijdseconomie.
- De meeste provinciale middelen gaan naar cultuur. Daarna volgt erfgoed. Voor sport worden aanmerkelijk minder middelen ingezet. De minste uitgaven gaan naar vrije tijd.
- De hoogte van de uitgaven, in totaal en per beleidsveld, lopen tussen de regio's flink uiteen.

Welke informatie is nodig voor een gerichte regionale aanpak?

Op dit moment ontbreken de benodigde data en informatie om een regionaal gespecificeerd beeld te schetsen van de staat van cultuur, erfgoed, sport en vrijetijdseconomie. Om tot een gebiedsgericht beleid te komen waarin de behoeften van Brabanders (meer) centraal staan, is een scherp(er) portret van de regio's noodzakelijk. Daarvoor dient de huidige data-lacune te worden aangevuld. We adviseren de Provincie dan ook om via aanvullend onderzoek per (COROP) regio zowel de systeemkant (voorzieningen, aanbod, dynamiek) als de menskant (kenmerken, gedrag en behoeften) voor wat betreft de vier beleidsvelden inzichtelijk te maken. De volgende vragen dienen daarbij te worden beantwoord:

1. Wat is er aanwezig en te doen in de regio op het gebied van sport, cultuur, erfgoed en vrije tijd?
 - a. Welke voorzieningen zijn er in iedere COROP-regio per capita (om de regio's met elkaar te kunnen vergelijken)? Nu weten we dat alleen Brabantbreed en niet van alle beleidsvelden.
 - b. Welk aanbod is er bij deze voorzieningen per capita? Nu weten we dat alleen Brabantbreed en niet van alle beleidsvelden.
 - c. Hoe wordt deze infrastructuur (voorzieningen en aanbod) gefinancierd? Analyse van de totale financiële inzet: Rijk (BIS en fondsen, provincie en gemeenten). Nu weten we dat alleen van de provinciale middelen.
2. Welke doelgroepen kunnen we onderscheiden:
 - a. in de Brabantse bevolking als het gaat om de kenmerken, behoeften en het gedrag van mensen die in de regio wonen met betrekking tot de vier beleidsvelden? Nu weten we dit alleen van kunst, cultuur en erfgoed.
 - b. in de mensen van buiten de regio die naar de regio toekomen ten aanzien van cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd? Nu weten we alleen iets van een kleine groep 'kwalitatieve toeristen' uit België, Duitsland en Engeland.
3. Wat zijn de onderlinge relaties tussen de verschillende beleidsvelden, en tussen cultuur, erfgoed, sport, vrijetijdseconomie en andere ruimtelijk-economische opgaven?

Beantwoording van de vragen kan samen met de regio's worden opgepakt. Dat biedt regionale stakeholders de mogelijkheid om het eigen, regionale profiel in te kleuren en de daarvoor benodigde data te organiseren. Het beeld dat vervolgens per regio ontstaat kan vervolgens de basis vormen voor (het gesprek over) een toekomstgerichte, regionale ontwikkelagenda. Daarbij is koppeling met andere

regionale ontwikkelopgaven relevant. Anders gezegd: behandel cultuur, erfgoed, sport en vrijetijdseconomie niet als afzonderlijke, sectorale beleidsdomeinen, maar bezie ze in verband met de bredere regionale ontwikkelagenda's die in de maak zijn.